

L'obra de Josep Camprubí i Plans

Marc Torras i Serra - Lluís Virós i Pujolà

Josep Camprubí havia confiat a la DOVELLA la publicació dels seus articles més específicament històrics.

Ara, la redacció de la revista ha cregut que pot donar un bon servei a la gent interessada en els temes d'història industrial recollint el conjunt de la seva obra. En primer lloc publiquem la seva extensa bibliografia, fruit de 20 anys de dedicació. Josep Camprubí ja no podrà recopilar en persona els més de 60 articles de la sèrie "La dinàmica d'un poble" que ha publicat Regió 7 al llarg dels tres darrers anys i per això incloem aquí la llista de títols per tal que serveixi de referència a qualsevol persona interessada en el tema.

L'article acaba amb un comentari sobre el conjunt de la seva obra.

BIBLIOGRAFIA (a cura de Marc Torras)

Llibres

Acte d'homenatge a les empreses de més de 50 anys.- Memòria.- Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Manresa.- Manresa, 1981.

Les fires de mostres a Manresa (1901-1980).- Grup Catalana/Occidente.- Manresa, 1981.

La dinàmica d'un poble.- Manresa, 1984.

80 anys d'iniciativa i servei. (1906-1986).- Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Manresa.- Manresa, 1986.

Joan Jorba i Rius. 1869-1938.- Vida i anècdotes d'un innovador del comerç manresà.- Llibreria Sobrerroca.- Manresa, 1988.

Cinquanta anys amb llibres i papers. Llibreria Sobrerroca, 1939-1989.- Llibreria Sobrerroca.- Manresa, 1989.

Trajectòria d'una institució, 1906-1990.- Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Manresa.- Manresa, 1991.

La fundació del Col·legi d'Agents Comercials i el seu temps.- Col·legi d'Agents Comercials de Manresa.- Manresa, 1992.

La dinàmica firal a Manresa (1981-1992).- Cambra Oficial de Comerç

i Indústria de Manresa.- Manresa, 1993.

Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7. 1984-1994.- Manresa, 1994.

Cinquantenari de l'empresa metal·lúrgica manresana L. Oliva i Torras S.A. (1945-1995).- L. Oliva i Torras S.A.- Manresa, 1995.

La clau de girar la fàbrica.- Manresa, 1995.

Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica. 1894-1994.- Llibreria Sobrerroca.- Manresa, 1996.

Fàbriques i empreses II. 4 anys de reportatges a Regió 7. 1994-1997.- Manresa, 1998.

100 empresaris a la Catalunya Central. Sèrie Gent d'Empresa a Regió 7. 1997/98/99/2000.- Manresa, 2000.

Opuscles

El Bages des de Montserrat.- Manresa, 1994.

Fàbriques i empreses. Presentació del llibre.- Manresa, 1994.

Peces, accessoris, eines, instruments de mesura i control, elements diversos de filatura, texidoria i manyeria. Presentació del llibre "La clau de girar la fàbrica".- Colònia Vidal, 1995.

El més gran espectacle a Manresa. La hidalga del valle.- Manresa, 1997.

En recordança.- Manresa, 1998.
Gaudí a Manresa.- Manresa, 1999.

Articles

Manresa, davant l'aiguat de 1907, a "Dovella", 17.- Manresa, desembre 1985.- pàgs.34-35.
Alcoholeres i fàbriques de licor a Manresa, a "Dovella", 24.- Manresa, octubre 1987.- pàgs. 63-67.
El ferrocarril econòmic Manresa-Berga, a "Miscel·lània d'Estudis Bagençs", 5.- Manresa, 1987.- pàgs. 189-200.
La indústria cintera a Manresa (segles XV al XX), a "Miscel·lània d'Estudis Bagençs", 6.- Manresa, 1990, pàgs. 175-203.
Estampes manresanes, a "L'Abella d'or", 7. - Manresa, febrer 1992, pàgs. 34-40.
Eusebi Güell i Bacigalupi i Castellar de N'Hug, a "L'Erol", 37.- Berga, estiu 1992.- pàgs. 37-40.
Cal Vidal: una colònia, una fàbrica, un poble, a "L'Erol", 39.- Berga, hivern 1992.- pàgs. 17-23.
L'arbre dret, a "L'Erol", 39.- Berga, hivern 1992.- pàgs. 28-29.
L'adveniment de la llum elèctrica a Manresa, a "Centre d'Estudis del Bages. Circular", 66.- Manresa, gener 1993.- pàgs. 2-3.
Visió contemporània de la premsa a Manresa (1940-1990), a "Dovella", 48.- Manresa, octubre 1994.- pàgs. 11-18.
Colònies tèxtils: una vitalitat que desapareix, a "L'Erol", 47.- Berga, estiu 1995.- pàgs. 32-37.
El ferrocarril a la Catalunya central, a "Dovella", 53.- Manresa, tardor 1996.- pàgs. 35-42.
El carbó i el vapor, a "L'Erol", 54.- Berga, estiu 1997.- pàgs. 26-29.
Enguany fa deu anys del tancament de la mítica fàbrica, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 4, setembre, 1999.- pàgs. 4-5.
Una trajectòria que s'inicià l'any 1824, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 18, desembre, 1999.- pàg. 10.
Teatres a Manresa, a "Dovella", 63.- Manresa, primavera 1999.- pàgs. 23-30.

Capítols de llibre

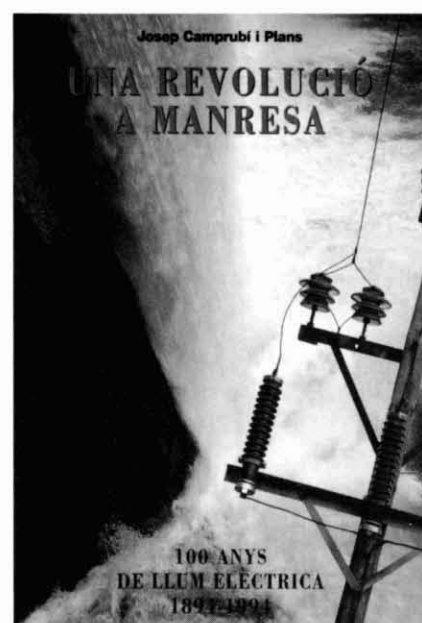
Transports i comunicacions, a DD.AA.: *Història de la ciutat de Manresa (1900-1950)*, volum 1.- Caixa de Manresa.- Manresa, 1991.- pàgs. 181-204.
Activitats comercials i industrials, a DD.AA.: *Història de la ciutat de Manresa (1900-1950)*, volum 2.- Caixa de Manresa.- Manresa, 1991.- pàgs. 213-239.
Empreses econòmiques d'un temps estacionari a una època pròspera (1900-1920), a DD.AA.: *Història de la ciutat de Manresa (1900-1950)*, volum 2.- Caixa de Manresa.- Manresa, 1991.- pàgs. 241-275.
Les principals noves empreses a partir dels anys vint, a DD.AA.: *Història de la ciutat de Manresa (1900-1950)*, volum 2.- Caixa de Manresa.- Manresa, 1991.- pàgs. 277-287.
La represa dels anys quaranta (1939-1950), a DD.AA.: *Història de la ciutat de Manresa (1900-1950)*, volum 2.- Caixa de Manresa.- Manresa, 1991.- pàgs. 289-312.
Els serveis d'electricitat, gas i telèfon, a DD.AA.: *Història de la ciutat de Manresa (1900-1950)*, volum 2.- Caixa de Manresa.- Manresa, 1991.- pàgs. 313-319.

Sèrie La dinàmica d'un poble de "Regió 7"

Nota: en aquest apartat només hi referenciem aquells articles que van ser publicats amb posterioritat a l'edició del segon volum del llibre *Fàbriques i empreses* i que, per tant, no podem trobar en cap dels reculls d'articles que ja esmentem.

Els feliços 20 porten negoci a Manresa. La dinàmica d'un poble, 269, a "Regió 7", Revista.- Manresa, 3, gener, 1998.- pàgs. 8-9.
Aforismes, el saber del passat. La dinàmica d'un poble, 271, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 10, gener, 1998.- pàgs. 10-11.
Records i experiències d'institut. La dinàmica d'un poble, 272, a "Regió

7, Revista".- Manresa, 17, gener, 1998.- pàgs. 8-9.
Empreses centenàries i inesgotables. La dinàmica d'un poble, 274, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 31, gener, 1998.- pàgs. 8-9.
Supervivents de principi de segle. La dinàmica d'un poble, 275, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 14, febrer, 1998.- pàgs. 10-11.
Una via per a la potassa del Bages. La dinàmica d'un poble, 277, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 14, març, 1998.- pàgs. 12-13.
Can Jorba, de Manresa a Barcelona. La dinàmica d'un poble, 278, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 28, març, 1998.- pàgs. 8-9.
El domini comercial de Manresa. La dinàmica d'un poble, 279, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 25, abril, 1998.- pàgs. 8-9.
L'òmnibus, el primer cotxe de línia. La dinàmica d'un poble, 280, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 9, maig, 1998.- pàgs. 8-9.
Can Jorba, una obra feta pas a pas. La dinàmica d'un poble, 281, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 30, maig, 1998.- pàgs. 8-9.
Cent vint anys fent costat al tèxtil. La dinàmica d'un poble, 282, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 20, juny, 1998.- pàgs. 8-9.
Del bronzir dels fusos al cant coral. La dinàmica d'un poble, 283, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 4, juliol, 1998.- pàgs. 8-9.
La crisi del 98 a la Catalunya central (I). La dinàmica d'un poble, 284, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 11, juliol, 1998.- pàgs. 8-9.
La crisi del 98 a la Catalunya central (II). La dinàmica d'un poble, 285, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 18, juliol, 1998.- pàgs. 12-13.
El 98 a la Catalunya central (III). La dinàmica d'un poble, 286, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 1, agost, 1998.- pàgs. 8-9.
El canvi de segle (i IV). La dinàmica d'un poble, 287, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 8, agost, 1998.- pàgs. 8-9.
Temps era temps per la festa major. La dinàmica d'un poble, 287, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 29, agost, 1998.- pàgs. 8-9.

Dos embassaments a prop de casa. La dinàmica d'un poble, 288, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 5, setembre, 1998.- pàgs. 8-9.

Història d'un canal, al Berguedà. La dinàmica d'un poble, 288, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 19, setembre, 1998.- pàgs. 10-11.

Tradició comercial al carrer Vilanova. La dinàmica d'un poble, 289, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 26, setembre, 1998.- pàgs. 10-11.

Cal Jorba, en l'elit de la moda dels 60. La dinàmica d'un poble, 290, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 3, octubre, 1998.- pàgs. 10-11.

Voltant la Casa dels Infants Orfes. La dinàmica d'un poble, 291, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 10, octubre, 1998.- pàgs. 8-9.

Plaça dels Infants, el centre d'un barri viu. La dinàmica d'un poble, 292, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 17, octubre, 1998.- pàgs. 10-11.

El Bages, més enllà de les fronteres. La dinàmica d'un poble, 293, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 24, octubre, 1998.- pàgs. 8-9.

Carrer Nou, ànima del comerç manresà. La dinàmica d'un poble, 294, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 14, novembre, 1998.- pàgs. 8-10.

Finances i economia en papers antics. La dinàmica d'un poble, 295, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 21, novembre, 1998.- pàgs. 8-9.

L'últim maquinista del carrilet. La dinàmica d'un poble, 296, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 5, desembre, 1998.- pàgs. 8-9.

La tradició tèxtil de Cardona. La dinàmica d'un poble, 297, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 12, desembre, 1998.- pàgs. 12-13.

Una companyia amb molta energia. La dinàmica d'un poble, 298, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 19, desembre, 1998.- pàgs. 8-9.

L'aventura periodística a Manresa. La dinàmica d'un poble, 299, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 25, desembre, 1998.- pàgs. 8-9.

La històrica colònia Valls ressuscita. La dinàmica d'un poble, 300, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 9, gener, 1999.- pàgs. 8-9.

Les Piques, un carrer emblemàtic. La dinàmica d'un poble, 301, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 23, gener, 1999.- pàgs. 8-9.

La transformació de la Reforma. La dinàmica d'un poble, 302, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 6, febrer, 1999.- pàgs. 10-11.

Aquelles marques que feren història. La dinàmica d'un poble, 303, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 13, febrer, 1999.- pàgs. 8-9.

Notícies dels anys vint i trenta. La dinàmica d'un poble, 304, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 27, febrer, 1999.- pàgs. 10-11.

Pirelli compleix 75 anys a Manresa. La dinàmica d'un poble, 305, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 6, març, 1999.- pàgs. 8-9.

Famílies de comerç al carrer de Guimerà. La dinàmica d'un poble, 306, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 27, març, 1999.- pàgs. 10-12.

Comerç d'anys al carrer de Guimerà. La dinàmica d'un poble, 307, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 3, abril, 1999.- pàgs. 8-9.

Les elèctriques ja no són d'aquí. La dinàmica d'un poble, 308, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 10, abril, 1999.- pàgs. 8-9.

La llarga cinta teixida a Manresa. La dinàmica d'un poble, 309, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 24, abril, 1999.- pàgs. 8-9.

Canvis demogràfics a la baixa. La dinàmica d'un poble, 310, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 5, juny, 1999.- pàgs. 8-9.

Matrícules que fan història. La dinàmica d'un poble, 311, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 17, juliol, 1999.- pàgs. 8-9.

Fàbriques en el record nostàlgic. La dinàmica d'un poble, 312, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 24, juliol, 1999.- pàgs. 16-17.

El comerç, una mirada enrera. La dinàmica d'un poble, 313, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 31, juliol, 1999.- pàgs. 8-9.

La gran activitat fabril a Artés. La dinàmica d'un poble, 314, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 7, agost, 1999.- pàgs. 8-9.

Les antigues mines del Berguedà. La dinàmica d'un poble, 315, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 21, agost, 1999.- pàgs. 8-9.

Un passeig per les festes d'antany. La dinàmica d'un poble, 316, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 28, agost, 1999.- pàgs. 8-9.

Manresa ja tenia una fira grossa el 1969. La dinàmica d'un poble, 317, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 4, setembre, 1999.- pàg. 16.

Els grans industrials de casa nostra. La dinàmica d'un poble, 318, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 18, setembre, 1999.- pàgs. 10-11.

Manresa, capital comercial. La dinàmica d'un poble, 319, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 2, octubre, 1999.- pàg. 14.

Els comerços del 75è aniversari. La dinàmica d'un poble, 320, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 23, octubre, 1999.- pàgs. 8-9.

L'arribada del ferrocarril a Manresa. La dinàmica d'un poble, 321, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 6, novembre, 1999.- pàgs. 8-9.

Noranta anys del primer cotxe de línia. La dinàmica d'un poble, 322, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 27, novembre, 1999.- pàgs. 8-9.

Bancs i caixes a Manresa (1868-1968). La dinàmica d'un poble, 323, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 4, desembre, 1999.- pàgs. 8-10.

La publicitat en els anys vint i trenta. La dinàmica d'un poble, 324, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 11, desembre, 1999.- pàgs. 10-11.

Cent anys de carburs a Berga. La dinàmica d'un poble, 325, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 8, gener, 2000.- pàgs. 8-9.

Els Carbons Elèctrics de Castellgalí. La dinàmica d'un poble, 326, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 12, febrer, 2000.- pàg. 8.

La força motriu de la Sèquia. La dinàmica d'un poble, 327, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 19, febrer, 2000.- pàg. 8.

Marques com a símbols d'un segle. La dinàmica d'un poble, 328, a "Regió

7, Revista".- Manresa, 18, març, 2000.- pàgs. 10-11.

Els Amat, confiters i manresans. La dinàmica d'un poble, 329, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 25, març, 2000.- pàgs. 8-9.

La colònia Gomis pren nova vida. La dinàmica d'un poble, 330, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 6, maig, 2000.- pàgs. 8-9.

Una institució bagenca amb 94 anys. La dinàmica d'un poble, 331, a "Regió 7, Revista".- Manresa, 13, maig, 2000.- pàgs. 8-9.

COMENTARI SOBRE L'OBRA (a cura de Lluís Virós)

Sobre la personalitat i la tasca de Josep Camprubí ja hi van escriure els seus companys i amics fa poc temps amb motiu del seu malaurat traspàs. Aquest escrit pretén comentar la seva obra, recollida a la primera part de l'article, d'una manera sintetitzada. Qualsevol anàlisi bibliogràfica reflecteix el biaix de la persona que l'escriu i, en aquest cas, l'autor d'aquestes línies està especialitzat en història econòmica i relativament allunyat de la divulgació històrica. Cal, doncs, tenir en compte aquests fets en el moment de llegir aquest comentari.

Mètode

Josep Camprubí era un personatge vinculat a la indústria, especialment a la de les colònies industrials del Bages i del Berguedà. L'experiència acumulada al llarg de la seva vida li va servir per decidir-se a escriure i a treballar diferents aspectes de l'economia —l'actual i la històrica— d'aquest entorn. Per això es pot dir que la seva metodologia de treball partia d'un punt diferent al de molts altres escriptors: tenia coneixement i vinculació directa amb els temes que tractava. Així, l'apropament de l'autor a molts dels temes parteix del record, de les amistats personals o de la conversa amb la gent, tant amb treballadors de la indústria com amb una llarguíssima llista de mitjans i petits empresaris i

de gerents d'empreses localitzades a la Catalunya central. Camprubí també ha fet una tasca ingent de documentador, era notòria la seva fama de "col·leccionista", de recopilador d'informacions, fotografies, marques de fàbrica, factures o qualsevol tipus d'informació gràfica o arxivística que pogués recollir. Amb tot aquest material i amb el que —amb el temps— va començar a extreure en arxius públics com l'Arxiu Històric Comarcal de Manresa, bastia els seus articles d'història industrial.

L'altra vessant de Josep Camprubí era la de divulgador de la història. La "popularitat" dels seus escrits parteix d'una aconseguida tècnica de redacció consistent en buscar l'aspecte que més cridés l'atenció del tema que tractava i, a partir d'aquest, desenvolupava la resta de l'escrit. A vegades aquests temes curiosos feien referència a una anècdota, a un edifici, una màquina o un personatge singulars o a alguna reflexió del mateix autor. Aquesta tècnica, sens dubte, apropiava els seus escrits al públic lector en general.

Temes

Tot i la clara inclinació temàtica de Josep Camprubí a escriure sobre indústria, també ha tractat de gairebé tots els altres sectors econòmics així com de temes ben diversos com les institucions econòmiques, la història, la premsa, el teatre o determinats personatges.

El seu tema estel·lar, com dèiem, ha estat el món de l'empresa i, especialment, la industrial. Molta de la seva obra tracta d'aspectes del tèxtil, de les colònies industrials i de les fàbriques, des de les més grans fins a les petites i dels obradors. Ha escrit sobre filatura, tissatge, acabats i confecció; sobre cinteria i teixit estret i sobre empreses auxiliars del tèxtil.

També ha escrit sobre la resta de la indústria de casa, donant importància als subsectors més significatius, especialment els diversos rams de la metal·lúrgia, però també ha tractat la química, l'alimentació i d'altres petits sectors industrials.

Una inclinació especial d'aquest

autor ha estat l'energia i les empreses dedicades a distribuir-la. Ha escrit sobre les diferents empreses d'electricitat al llarg de la història, sobre embassaments i xarxes de distribució i sobre d'atres fonts d'energia com el gas o el vapor.

El segon sector empresarial més tractat a l'obra de Camprubí és sens dubte el dels serveis. Per les seves pàgines han desfilat un gran nombre d'establiments comercials així com empreses de transport i entitats financeres. En algunes ocasions també ha treballat temàtiques relatives a l'agricultura i a la mineria.

Pel que fa a les institucions econòmiques, Josep Camprubí va escriure sobre aquelles a les que va estar més estretament vinculat al llarg de la seva vida: la Cambra de Comerç i Indústria de Manresa, el Col·legi d'Agents Comercials i les Fires de Mostres que van desembocar en l'actual Expobages, sobre les quals va publicar el llibre *La dinàmica firal a Manresa (1981-1992)*.

També cal destacar un cert nombre d'articles dedicats a la història de la premsa local i comarcal i els escrits sobre el món històric del teatre a la ciutat de Manresa.

En la diversitat, però sobretot en la gran quantitat de temes tractats, es pot apreciar l'enorme capacitat de treball i la versatilitat de Josep Camprubí.

Tipologia de les publicacions

El conjunt de la seva obra es pot dividir en articles per a la premsa diària (bàsicament al *Regió 7*), articles per a publicacions culturals més especialitzades, capítols de llibres, opuscles de menys de 50 pàgines, llibres de contingut temàtic i recopilacions d'articles publicats prèviament a la premsa.

Pel que fa als articles de premsa, cal dir que són els que tracten aspectes més concrets o puntuals i, per tant, els que tenen un esquema conceptual més senzill. Com s'ha dit, els temes més tractats han estat els empresarials, tant sobre els treballadors, els empresaris com sobre la mateixa empresa. De fet, en poc més de 20 anys ha publicat uns quatre centenars llargs d'articles.

Un segon nivell en la seva obra ha estat el dels articles per a la premsa comarcal especialitzada en cultura i, més específicament, en història. Com es pot veure en aquesta bibliografia, Camprubí ha escrit cinc articles per a la *DOVELLA*, cinc més per a *L'Erol* i dos per a la *MISCEL·LÀNIA D'ESTUDIS BAGENCs*. Aquests escrits són més elaborats i contenen el tractament de més dades. El primer d'aquests treballs es va publicar el 1985, cinc anys després de les seves primeres publicacions, la qual cosa ens indica que tenen un grau de maduresa més gran i la pretensió de tractar temes més ambiciosos. A la *DOVELLA* ha escrit sobre temes històrics (l'aiguat de 1907), de sectors econòmics (alcoholeres i ferrocarril) i d'aspectes culturals (premsa i teatre). A la *MISCEL·LÀNIA* ha publicat també un article sobre el ferrocarril i un altre en el què recopila informació sobre cinteria. A *L'Erol* hi va començar a col·laborar el 1992, després d'haver conegut personalment Rosa Serra. Hi ha publicat bàsicament escrits relacionats amb les colònies industrials i un sobre Eusebi Güell.

Un pas més enllà en la "carrera" d'estudis el donà quan al final de la dècada dels vuitanta se li féu l'encàrrec de redactar els capítols d'història econòmica (transports, comerç, indústria i empreses en general) de la *Història de la ciutat de Manresa (1900-1950)* que estava preparant Angle Editorial per a la Fundació Caixa de Manresa i que dirigia el catedràtic d'història Manuel Riu. Aquesta sèrie de treballs, sis capítols en total, representa un salt qualitatiu en la seva obra, ja que el tractament d'aquests temes el va obligar a posar en joc moltes dades i relacions que sovint han de ser extretes de fonts arxivístiques. Aquest tipus d'obra també demanava un important esforç d'interpretació. És en aquest llibre, i en algunes de les obres monogràfiques de les que es tracta més endavant, on es veu més clarament com la vessant d'historiador de Josep Camprubí es podia imposar a la seva vessant de divulgador de la història.

Una part dels opuscles que ha publicat són uns pocs fulls amb els que obsequiava el públic que assistia a les presentacions dels seus llibres i la res-

ta són treballs de temes concrets de poca extensió.

D'entre els llibres publicats per Josep Camprubí cal diferenciar les onze monografies i els quatre reculls d'articles de la premsa diària.

Pel que fa a les monografies unes set es poden considerar obres d'encàrrec que sovint han estat publicades per la mateixa institució o empresa que les ha sol·licitat. Solen estar redactades a partir d'entrevistes o fonts orals amb afegits de documentació recollida pel mateix autor. En aquest grup hi ha treballs sobre la Cambra Oficial de Comerç i Indústria, col·legis professionals o diverses empreses. La resta de monografies es poden considerar de recerca del mateix autor. Representen la part d'obra més important pel que fa a la recopilació de dades i a l'ambició dels temes tractats. D'entre aquest tipus d'obra cal destacar *Joan Jorba i Rius. 1869-1938. Vida i anècdotes d'un innovador del comerç manresà* (de 1988), en el que Camprubí entra en el món de les biografies amb un extens recull de dades sobre la figura i els negocis de l'inventor del concepte de gran superfície comercial amb preus fixos. A *Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica. 1894-1994* (de 1996), afronta la història d'un dels altres sectors als que va estar personalment vinculat, el de les empreses de distribució d'electricitat. Ambdós llibres, més enllà del tractament del tema i de la seva qualitat, ens indiquen una de les virtuts de l'autor, el do de l'oportunitat, el saber publicar el tema adient en el moment adequat. Aquest detall és força significatiu especialment en un autor que ha publicat la majoria de la seva obra sense refiar-se bàsicament del finançament públic.

Una obra singular en la seva bibliografia és sens dubte *La clau de girar la fàbrica* (de 1995) en la què l'autor publica un curiós anecdotari del món industrial que recull vocabulari, frases fetes, bromes, etc. Es tracta un conjunt d'aspectes pels quals Josep Camprubí sentia una inclinació especial.

Les recopilacions d'articles de premsa han estat obres de gran difusió. Entre 1984 i 2000 ha publicat quatre reculls, un amb el títol *La dinàmica*

mica d'un poble, dos sobre Fàbriques i empreses i un de 100 empresaris de la Catalunya central. Aquests reculls són una feina demandada pels lectors del diari i faciliten la feina de recopiació a la que estaven acostumat molts seguidors dels articles.

D'aquestes obres la darrera té una característica diferencial ja que està composta per articles en els que el protagonista és l'empresari. Són gairebé un centenar de reportatges en els que es destaca la figura i la trajectòria dels molts empresaris de la Catalunya central, elaborats a partir d'entrevistes. Al llarg d'aquestes pàgines hi desfila la iniciativa, l'empenta, la capacitat d'adaptació a les innovacions tecnològiques i a les organitzatives i l'esperit de supervivència del nostre empresariat. Aquesta sèrie d'articles retrata un "paisatge" empresarial format sobretot per petites i mitjanes empreses de diferents sectors industrials que, de ben segur, s'aproxima molt a la realitat de la nostra estructura econòmica. Sempre que pot, l'autor hi dona dades del nombre de treballadors i de la facturació anual de l'empresa. Aquesta sèrie d'escrits és una tasca

"impagable" perquè és un document de primera mà que agrairan molt els historiadors del demà. Quan algú vulgui escriure sobre l'evolució de l'economia bagenca en els darrers anys del segle XX haurà d'acudir a aquesta font d'informació qualitativa que, de no existir, hagués condemnat molta informació personal a l'oblit i a la desaparició.

Valoració

En els diversos pròlegs als seus llibres s'ha escrit sobre la relació de Josep Camprubí amb la història com a ciència i amb la divulgació. Poc més es pot afegir al que ja s'ha dit. El cert és que ell no ha estat un veritable historiador "científic" i, en general, no ho ha pretès. Josep Camprubí era una persona enamorada del seu objecte d'estudi: el món de l'empresa. Era, en el bon sentit de la paraula, un gran curiós, un recercador nat. Perseguia objectius concrets i, poc a poc, va anar superant les seves limitacions metodològiques fins a arribar a la consecució d'un objectiu molt més gran: la re-

construcció del trencaclosques que representa la realitat empresarial de la Catalunya central. Les seves motivacions no eren les d'una tesi de doctorat en economia o en història, com per exemple definir les tendències de l'economia o fer innovacions metodològiques, sinó estudiar una realitat que estimava i transmetre-la a la quantitat més gran possible de gent. Aquest procés no és exempt de romanticisme i d'una visió una mica esbiaxada de la història industrial, però la seva constància, la seva capacitat de treball i la seva curiositat per apropar-se al món empresarial des de tots els punts de vista possibles han fet que la seva extensa obra s'hagi convertit en un pilar imprescindible de la nostra història empresarial.

Marc Torras i Serra

Historiador i arxiver a l'Arxiu Històric Comarcal de Manresa

Lluís Virós i Pujolà

Historiador i professor a l'IES Miquel Bosch i Jover d'Artés

SALVEM LA SEU !

Si vols contribuir a mantenir aquest monument cabdal
del nostre patrimoni històric i artístic,

COL-LABORA-HI !

Aportacions econòmiques al compte núm. 2041-0010-30-0040107008

CAMPANYA
PRO RESTAURACIÓ
DE LA SEU DE MANRESA

ASSOCIACIÓ MANRESANA PER LA CONSERVACIÓ
I RESTAURACIÓ DE LA BASÍLICA

c/ Baixada de la Seu, 1 - 08240 Manresa